

אהבת היתור

לאה גולדברג

„בכל עופות הטרף היתור הוא הנדיר ביותר“

מתוך חלום אחד

בכל עופות הטרף היתור הוא הנדיר יותר. הוא קטן מעט מן העיט המצוי והבן מהיר מעוף ממנו. ראשו מעוגל, מקורו מעוקם, צוארו ארוך שלא כדרך הצפרים הטורפות, ורגליו ארוכות כמעט כרגלי הנץ. הוא מקנן בנקיקי הסלעים במקומות ישימון. קנו אפור ודל דומה למשפך ארעי של מלך גולה. במעופו יפרוש ברחב כנפיו ומגובה רב יראה טרפו. חג שבעה חוגים עד שיעוט עליו ויטרפנו. היתור ישחר לטרף ביחידות, שלא כדרך הרחמות כבודות-הגוף העפות להקות-להקות, כי תרעבנה, לארוב לאפרוחי-התרנגולות. יחיד ונרעז, ממרומי הרקיע, יבקש היתור טרף במקומות רחוקים מן הישוב. על כן לא רבים הם אשר ראוהו בהוד יפעת מלכותו והקדמונים המעיטו להזכירו ולא המשילו עליו משלים ולא אמרו שבחיו במזמורי-שיר. היתור ניתן לאילוף, ואם ירגילו האדם לנקר בשר חי מפף-ידו, נאמן יהיה לבעליו ויאהבנו, אף שוב ישוב אליו אם יוציאהו לחפשי. אך לא צפור-ציד הוא, כי לא ציידים הם האנשים היושבים במקומותינו, כי רועי-צאן המה, השוכנים בהררים ובבקעות סלע. וקבלה בידנו מן הקדמונים, שהיתור הוא סגולה טובה לבעליו, שומר בית אדוניו מחמדת הצר ומן העין הרעה. בחדש השני לאביב, עשרה ימים אחרי המלקוש, הביא מחיאת הזקן יתור בן שנתו, קצור-כנפים, מתנה לחשים הנער, בנו בכורו של מסעילה ראש השבת, יבורכו עדריו. שלושה ימים נשא חשים את היתור על ידו ומנע ממנו כל משקה וכל מאכל, וביום הרביעי האכילו מכף ידו בשר טלה חי. והיתור אכל את הבשר על דמו, ונפש הצפור נקשרה בנפש הנער חשים. והיה יושב עמו בחדריו, והיה לן וישן שנתו על גבי עמוד המנורה הגבוה מעל למיטתו של חשים מתחת לקמרון התקרה. לא יצאו ימים מרובים וכנפי היתור צמחו והנער חשים לקחו עמו למקום מרבץ עדרו ומרעהו. שם, בשיפוע ההר, רועות הצאן בין חגוי סלע ועשב שדוף, מן הרמה הקרובה נשקפים ברושים המקיפים את בית-המידות של מסעילה אבי חשים, יבורכו עדריו. צמרותיהם חדות, ככידונים תקועים בתכלת השמים. השיפוע רחב, תחילתו עץ זית בודד ושבע ימים, אשר גזעו נטוי באלכסון ונפו שיבה ירקקה, מלחשת, וקצהו של השיפוע — מדרון תלול, תלוי על פי תהום, סוף כל ישוב ומדרס-רגל.

היו הצאן רועות והיתור ממריא ודואה במרומים, וחג חוגים מעל לעזים וכבשים וחור ויושב על אצבע ידו של חשים, נאחו בו בצפרניו, ובצאן לא נגע לרעה. כי כן הורגל: לא לאכול בלתי אם את הבשר אשר הגיש לפניו חשים על כף ידו.

ובעדריו של מסעילה, הרועים בשיפועו של הר, היתה עז אחת צעירה דקת רגלים. עורה חום כעין הערמון, ועינים כחלחלות לה, אותו כחול עמום השט מאחורי קרום דק-שבדק ששקיפותו אינה שקיפות ולבנו אינו לובן, ומרחוק טועה אתה לחשוב שהעינים האלו שתורות הן או שחומות. היו עיניה הכחלחלות של העז מביטות בתמימות מבין אנגיה החומות, הנוצצות והארוכות, התלויות לה מעברי ראשה, כתלתלי נערה יפהפיה היורדים לה מרקותיה על לחייה.

והיתור, אשר חג את חוגיו מעל לעדר, ראה את העז הצעירה דקת הרגלים, ולפי שהיו עיניו חדות-רואי הבחין אף מן הגובה הרב בעיניה שהן כחולות ובמבטה שהוא תמים ולבו נתמלא

געגעזען גדולים ורחמים גדולים וחרדה העושה מרחבו של רקיע אדנה וקצף. חג היתור שבעה חוגים וירד ארצה כעט על טרפו, וישב על הדשא השדוף אשר העז היתה רועה בו היה מהלך הלך וכרכר וממריא ומנמיך טוס מסביב לעז כחלחלת-העינים ולא נגע בה לרעה.

חשים ישב מתחת לעץ הזית נשען אל גזעו הנטוי והיה צופה ביתורו ומושיט לו יד וממתין שעה ארוכה עד שחזר היתור המריא לגובה וחזר וישב על היד המושטת. ובלכתו הביתה, נגעה זרועו החשופה של הנער חשים בתוהו של היתור דומה היה שהרגיש בלב-הצפור ההולם בחזקה. התחילו דמיו של חשים הנער הומים בעורקיו ולא ידע את נפשו.

אותו לילה נדדה שנתו של הנער חשים והיה מתהפך על משכבו ופוקח עיניו לתוך החשיכה. מדמה ששומע הוא משק-כנפים חרד מעל עמוד-המנורה הגבוה. מתחת לקמרון התקרה.

ולמחרת היום חזרו הנער והיתור למקום מרביץ העדר ומרעהו. מיד פרח היתור מאצבעו של חשים, חג שבעה חוגים בשמים וירד-נפל על פני הדשא בצדה של העז הצעירה. היה מהלך סביבה ומכיס בעיניה הכחלחלות והעז לא השגיחה בו והוסיפה ללחך את הדשא השדוף, עד שהגיעה שעת שקיעת החמה. והיתור חזר וישב על אצבעו של חשים, והלכו הביתה.

כך היה המעשה חזר ונשנה דבר יום ביומו חודש תמים. ובחודש ההוא היתה שנתו של חשים הנער בתולה, וחלומותיו רעים, ודמיו הומים בעורקיו, ואזנו קולטת משק כנפים באישון הלילה מעל לעמוד הגבוה שמתחת לקמרון התקרה.

בקיץ ההוא הגיע הנער חשים, לכל הדעות, לפרקו. לחש מסעילה ראש השבט, יבורכו עדריה, לחישה על אזנה של דרִיָה אשתו, אמו-יולדתו של חשים; לחשה דריה לחש על אזני מריקה אמתה; לחשה מריקה לחישה על אזנו של בעלה, הוא מחיא הזקן, לקח מחיא הזקן צרור ובו עשרת שקלי זהב, טבעת פָּרוֹז ואצעדות שתיים. וכבֶּשׂ שמן בחר מעדרי מסעילה והלך אל מעבר ההרים לכפר זָעוּר, שתושביו עניים ובנותיו יפות-תואר.

וזה המנהג במקומותינו: בבית טובים קודמת הפילגש לאשה. כי איך יתן אב נשוא-פנים את בתו לאיש וטרם יודע אם כוחו במתניו ואם יברכהו האל ברכת יוצאי חלצים, רק אחרי אשר הרתה הפילגש וכרסה בין שניה, יושיבנה החותן באלונקה, שני משרתים ישאוה ואבי הנער החתן הולך לפניה אל בית שכנו העשיר לדבר נכבדות בבתו, ובפתח בית השוע תעמוד כל הכבודה האב יפתח את וילאות האפריון ובני בית השוע יוצאים להביט בה. אז יצביע אבי הנער על הפילגש ההרה וכה ידבר:

„הביטה וראה, לא מנע אלהים מבני פרי בטן וכאשר עשה לאשה הזאת כן יעשה לבתך וכן יוסיף, תן את בתך לבני וראית נחת בנכדיך“.

כן תבוא האשה הביתה אחרי הפילגש, וחג הכלולות יוחג בפאר ובהדר, אך הפילגש מובאת הביתה בצנעה, רק הנער לבדו מקביל פניה ולוקח אותה לצחק עמה ולאהבה.

כי תלך הפילגש בן לאדוניה מיד מוסרים אותו לידי הרועים שיגדלוהו, למען לא יהיה למכשול ליורש, ובין הבנות שמים פדות, אך האמת ניתנה להאמר, שחיי בני הפילגשים טובים לעתים מחייהם של הבנים היורשים, כי זוכר לו האב לבן של הפילגש את חסד נעורי אמו וראשית אהבתו, ובא אליו בצנעה ומפנקו בתפנוקים ובמתנות, כי על כן הפילגש גערה יפת-מראה היא תמיד, אשר תיבחר במשכנות הדלים לגרות את יצרו של הנער, ועל יפי האשה אין מקפידים, ועל כן בני הפילגשים בחורים כארזים המה, וזאת האימרה המהלכת במקומותינו: יפה-תואר כבן-פילגש.

הלך מחיא הזקן אל מעבר להרים ומקץ ארבעה ימים וארבעה לילות שב מחיא ועמו נערה

בת שלש־עשרה. הנערה דקת־גו וצחתי־עור, שדיה בשלים ותלתליה עתירים, והם צבועים כינה ועינם כעין הערמון. עיניה כחולות כחול כהה ועמום מעט, שבהביט בהן מרחוק אתה טועה לחשוב כי שחורות הן.

ביום ההוא לא יצא חשים עם יתורו אל שיפוע המרעה. אמו לחשה לו על אזנו ויצאה את הבית וכל בני הבית יצאו עמה. חשים נותר לבדו יושב על מדרגות האכסדרה הצופה פני שדרת הברושים התוקעים כידוני צמרותיהם בשמים, היתור על אצבע־ידו ועינו — לעבר פניו. לא יצאו רגעים מספר והיתור ראה נערה קטנה ההולכת וקרבה בשדרה. חשים תקע בה את עינו ולא נע ולא זע, לכאורה; אך היתור הרגיש כיצד רעדה האצבע עליה ישב.

הנערה נגשה ועמדה דמומה מול הנער. שניהם שתקו. עד שאמר חשים: „זה היתור שלי”. והנערה הנירה את ראשה לאט לאט ולחיייה כוסו שלהבת של סומק. „רצונך ואשב על ידך”, אמר חשים.

הנערה לא ענתה דבר. רק הושיטה ידה. היתור עף וישב על אצבע היד המושטה. חש הוא שגם האצבע הזאת מרטטת. הנערה שתקה. היתור הביט בה בעינו העגולות, הצהובות כעין הענבר הבהיר. הוא ראה מקרוב שעיני הנערה כחולות הן כחול עמוק מאד בין תלתליה הערמוניים התלויים לה לאורך לחייה.

חשים קם. הנערה פסעה פסיעה קלה במעלה המדרגות. היתור המריא וחג חוגים מעל לראשם של השנים בהיותם עולים אל האכסדרה ונכנסים דמומים לפתח הבית. בבית פנימה היו כל הדלתות פתוחות. לפתע לחצה הנערה את ידיה אל לבה ורצה. חשים רץ אחריה. והיתור טס מעליהם. כך היו רצים בדממה, מחדר לחדר, וקוצות הנערה מתבדרות וחשים רץ אחריה ואינו מושיט את ידו להשיגה. עד שהגיעו לחדר משכבו של חשים. היתור ראה שהחדר איננו כתמול שלשום. יציעים נמוכים הוצבו בו וכולם מכוסים שטיחים צחורים.

בתנועה זריזת סבב חשים על עקביו והגיף את דלת החדר. מיד חזר ותפס בזרועותיו את הנערה ונשקה על פיה.

היתור ספק כנפיו ועלה על מקום מושבו הגבוה, על עמוד המנורה שמתחת לקמרון התקרה. משם ראה היתור כיצד חמקה הנערה מזרועותיו של חשים ונשאה את ראשה אל על. פניה החזירו, עיניה נצטמצמו והיו כשחורות, והריסים מפרכסים מעליהן כאומרים לכבות בתנופתם את להבת־השחור שהוצתה בהן. חשים חזר וחיבקה והושיבה על היציע הנמוך המכוסה שטיח שחור. אצבעותיו החלו מהלכות על פני גווה, עד שחלץ את חזה משלמותיה.

שני שדים קטנים ושזופים ולהם פיטמות אודם שחמחמות וחדות נגלו לעיני היתור. חשים הרכין את ראשו, הצמידו אל חזה הנערה ושפתיו כיסו את פיטמת שדה השמאלי.

הנערה הרימה את ידה וסטרה את חשים על לחיו. חשים הרפה ממנה. הביט בה בתמיהה. היא השפילה עיניה. אז חזר חשים ונצמד אל שדה. הנערה לא חבטה בו עוד, רק נשאה קולה בצחוק פרט מצלצל כפעמוני־צאן מבווישים. גופה הופשל אחורנית, ירד לאט לאט, עד שהיתה שוכבת פרקדן על היצוע הצחור.

אז ראה היתור שני גופות נאבקים בדממה. ולבו החל הולם בחזקה, אך הוא לא הניד כנף עינו עוקבת היתה בחרדה אחרי סנדל אדום המרוקם חוטי־זהב אשר גשר לאטו מרגלה החומה של הנערה וגלש מן היצוע ארצה. מצפה היה לטפיחת הסנדל הנושר ברצפה, כאילו היתה בטפיחה זו כל הישועה. אך הסנדל ירד ברוך ונפל בדממה.

אבל תחת הצליל שציפה לו היתור נתמלטה לפתע צעקה גדולה מפי הנערה ומילאה את

חלל החדר. היתור חרד והביט אל הגופות הנאבקים. הנערה שכבה פרקדן תחת כובד גופו של הנער, צוארה מופשל ועורק אחד כחול רועד בעורו הזהבהב. עיניה היו עצומות, פיה פתוח עדיין אחר הצעקה שפלטתה, ועל צהור המצע זחל והשתפך סילון של דם.

„מות, מות, מות“, הלם לבו של היתור, המריא וטס אל החלון החלל טופח בכנפיו ובחזהו על השמשות הסגורות וחובט לבו בזוגית, חבוט וחזור, חוזר וחבוט.
מאחוריו, מן היצוע הלבן, המגואל בדם עלה קול לוחש:
„הצפור, הצפור“...

האמנם הנערה היא שלחשה?

והיתור היה חובט לבו בשמיכה ונוצות כנפיו החלו נושרות, וברחש הכנפים בכאב, קלט שנית:
„הצפור, הצפור“...

אז נשמע מאחוריו קול פסיעותיו של חשים, יד הנער השזופה הרשטה אל מול עיניו הצהובות והחלון נקרע לרוחה.

היתור טס ולא החזיר ראשו להביט אל מה שהותיר בבית-החומה של מסעילה, הוא טס בגובה רב מעל לברושים חדי-הצמרת התקועים ככידונים בלב השמים, טס ולבו הולם בחזקה במעופו ואומר: אהבה, תועבה, מות, אהבה, אהבה.
טס היתור אל שיפוע המרעה וחג מעליו.

הרועה היה יושב ומתנמנם מתחת לעץ הזית, נשען אל גזעו, הצאן היו כוססות את העשב בעצלתיים, העז הקטנה, דקת-הרגלים, עמדה לבדה, הרחק מן העדר, על גבי אבן גדולה, שטוחה וחלקה על עברי פי התהום. למשמע משק כנפיו של היתור נשאה את ראשה ועיניה הכחלחלות היושבות על מלאת החלב הביטו כלפי מעלה כבצפית געועים. היתור חג מעליה את שבעת חוגיו ואחר זנק ועט על העז והכה אותה בכל התנופה במקורו על ראשה. כהרף עין היה הכחול העמום של מבטה קרוב מאד אל עיניו העגולות, הצהובות כעין הענבר הבהיר.

העז נידרדרה ונפלה לתהום, טעם של דם מתוק לחלל במקורו של היתור, הוא טס וראה את הגויה החומה הקטנה מוטלת על תחתית התהום, ובהנמיכו טוס ראה כי אוון אחת קרועה מליטה את העינים, הוא לא עט על טרפו ולא אכל את בשר אהבתו.
טעם הדם במקורו, עלה היתור מעלה-מעלה, לגובה מסחרר, אשר בו אבד כנקודה זעירה כהה בתכלת איך-חוף...

מאחוריו, רחוקים לעד, נותרו בית-המידות של מסעילה ראש השבט, יבורכו עדריו, והברושים חדי הצמרות, ועץ הזית והרועה המנמנם, וגווייה קטנה חימה כעין הערמון, גזית עז שסועה על תחתית התהום.